

خارج شده است. وقتی به صراحت از نظر رسمی این اتفاق افتاده است، از منظر حقوق بین الملل به منزله خروج تلقی می شود، به خصوص اینکه سازوکار دیگری به صورت خاص برای خروج کشورها در نظر گرفته نشده است.

بنابراین تأکیدی که در متن قطعنامه حاکم است فقط بر مشارکت کنندگان فعلی برجام است که می توانند درخواست فعال سازی مکانیسم ماشه را بدهند. به این دلیل که قطعنامه می توانست اسامی کشورها به صورت مجزا در بند ۱۱ قطعنامه ۲۲۳۱ ذکر کند، اما در این بند اسامی ذکر نشده است، اما در بند ۱۰ قطعنامه و در بسیاری از بندهای دیگر اسامی کشورها به صورت مجزا ذکر شده است؛ این قرینه است که وقتی این قطعنامه تصویب شده، تصویب کنندگان آن در صدد ایجاد تمایز بین ارجاع به فصل اختلاف در چارچوب برجام و ارجاع به شورای امنیت برای بازگرداندن تحریم ها یا همان مکانیسم ماشه بودند.

پژوهشکده تحقیقات راهبردی: چه سناریوهایی برای فعال سازی مکانیسم ماشه وجود دارد؟ کدام سناریو محتمل تر خواهد بود؟

آمریکایی ها در تفسیری که داشتند معتقد بودند که ما هرچند از برجام خارج شده ایم، اما در چارچوب قطعنامه هنوز این امکان برای ما فراهم است که تحریم های شورای امنیت علیه ایران را بازگردانیم. قطعنامه از بین نرفته است و مفاد آن ها تغییر نکرده است و یکی از اختیارات قطعنامه ۲۲۳۱ این است که مشارکت کنندگان در برجام می توانند مکانیسم ماشه را فعال کنند؛ که با توجه به توضیحاتی که داده شد این ادعا بی اساس بوده است، دولت آمریکا چون مشارکت کننده در برجام نیست، امکان استفاده از این بند را ندارد.

آمریکا به شورای امنیت اعلام کرد که ایران تعهداتش را نقض کرده است و درخواست فعال سازی مکانیسم ماشه را داشت؛ اما چون دولت ها آمریکا را به عنوان عضو به رسمیت نمی شناسند مورد پذیرش قرار نگرفت و برای این اقدام آمریکا وصف حقوقی قائل نشدند.

پژوهشکده تحقیقات راهبردی: آیا تفسیر یک جانبه آمریکا از قطعنامه ۲۲۳۱ در سطح

بین المللی تأثیرگذار خواهد بود؟

در چارچوب بند ۱۱ قطعنامه ۲۲۳۱ پیش بینی شده است که اگر یکی از مشارکت کنندگان در برجام اعتقاد بر نقض تعهد داشته باشد باید آن را اعلام کند و پیش نویس بازگشت تحریم ها را ظرف ۳۰ روز از اعلام نقض تعهد ارائه دهد. البته در سازوکار پیش بینی کرده است که رئیس شورای امنیت هم می تواند پیش نویس قطعنامه بازگشت تحریم ها را به رأی گذارد.

در ادامه و در بند ۱۲ قطعنامه اعلام می کند که اگر شورای امنیت قطعنامه ای را تصویب کرد که تحریم های وضع شده برگردد. بعد از ۳۰ روز از زمان اعلام آن کشور مشارکت کننده این پروسه اتفاق می افتد و مکانیسم ماشه اجرایی می شود و همه قطعنامه های قبلی بر خواهد گشت. در واقع دو حالت ظرف ۳۰ روز در رابطه با ارجاع به شورای امنیت رخ خواهد داد. یا شورای امنیت در این رابطه رأی گیری خواهد کرد و قطعنامه دیگری را تصویب می کند یا نمی تواند قطعنامه دیگری را تصویب کند که در این حالت تحریم ها به خودی خود باز خواهند گشت.

در واقع سازوکاری که در این حالت نظر گرفته شده است از اساس به نفع ما نیست. در حال حاضر آمریکا در عمل با اینکه عضو برجام نیست از نوع شرطی که در نظر گرفته شده سوء استفاده می کند؛ زیرا برای کنترل رفتار آمریکایی ها و سایر اعضا مکانیسم و سازوکاری پیش بینی نشده است؛ یعنی آمریکا هرچند عضو برجام نیست چون مکانیسمی برای حالتی که عضوی خارج شده باشد، پیش بینی نکرده است از این حالت و خلأ برجام و قطعنامه ۲۲۳۱ سوء استفاده می کند و چارچوب خود را پیش می برد.

در حال حاضر آمریکا اعلام می کند که من از این مکانیسم استفاده کرده ام و سایر دولت ها معتقدند چون عضو برجام نیستی امکان استفاده نداری؛ ولی هیچ گونه سازوکاری هم وجود ندارد که سایر کشورها و ایران با استناد به آن این اقدام آمریکا را با خدشه مواجه کنند و سازمان ملل متحد هم نمی تواند کاری کند.

به طور خلاصه اگر بخواهیم نتیجه گیری کنیم بخش زیادی از موضوع به رویکردی که کشورها به این مسئله دارند برمی گردد و اینکه در عمل چه اقدامی انجام می دهند. مثلاً در عمل کشورها

مبادلاتی را با ما انجام می دهند که مجاز شناخته شده است. در واقع ممکن است کشورها در بیان با آمریکا مخالفت کنند، اما در رویه عملی از آمریکا تبعیت کنند و این اقدامات آمریکا در عرصه واقعیت تأثیرگذار باشد. آمریکا به لحاظ تفسیری اعلام خواهد کرد که من این مکانیسم را اجرایی تلقی می کنم و ممکن است در راستای آن قوانین و مقررات و تحریم های جدیدی نیز وضع کند. آمریکا منتظر کشورهای دیگر نمی ماند و در هر حالت سناریو خود را طرح ریزی کرده است و مبتنی بر آن نیز عمل خواهد کرد. این اتفاق ممکن است برای ایران رخ دهد که خیلی از دولت های دیگر هرچند در ظاهر اعلام می کنند تفسیر آمریکا را قبول نداریم، اما در عمل بر آن صحنه می گذارند. ایران باید اقدامات و راهبردهای خود را متناسب با اقدامات عملی سایر کشورها اتخاذ کند. اگر کشورها در عرصه عملی با آمریکا همراهی کنند ایران نیز باید اقدامات متقابل در این حوزه انجام دهد.

پژوهشکده تحقیقات راهبردی: آمریکا به صورت یک جانبه و خارج از چارچوب شورای امنیت اقدام به اعلام بازگشت تحریم ها کرده است، در این صورت بنیان های حقوق بین الملل و اعتبار شورای امنیت چه وضعیتی خواهد داشت؟

در متن قطعنامه این امر با شرایط پیچیده ای نوشته شده است و این ظرفیت را می دهد که عضو خارج شده از آن استفاده کند؛ چون اگر بخواهد قطعنامه بعدی در آن چارچوب صادر شود به تصویب شورای امنیت نیاز است و آمریکا که از اعضای دائم شورای امنیت و دارای حق وتو است آن را وتو خواهد کرد. هرچند کشورها اعلام می کنند که اقدام آمریکا غیرقانونی است و نمی توان از آن استفاده کرد، اما چون آمریکا حق وتو دارد، نمی توانند موضوع ادعاهای آمریکا را به شورای امنیت ارجاع دهند و قطعنامه ای را در این رابطه تصویب کنند؛ پس در واقع به لحاظ حقوقی کشورها معتقدند آمریکا حق فعال سازی مکانیسم ماشه را ندارد، اما از لحاظ عملی این را اعلام کرده است و نتیجه موضوع و بنیان های شورای امنیت نیز بستگی به عملکردی دارد که دولت ها در این خصوص خواهند داشت.